

תעודה היסטורית – לקחי מלחמת שלום הגליל

מקור: "יסודות", גיליון 4 | 20 שנים ל'חומת מגן' ו-40 לשל"ג

הוצאה: המחלקה להיסטוריה בצה"ל

עורכים: יוגב אלבז, יניב פרידמן

שנת הוצאה: 2022

תעודה היסטורית – לקחי מלחמת שלום הגליל

הנדון: "לקחים, מסקנות והמלצות ממלחמת 'שלום הגליל' (תמצית)"

המועד: 18 בדצמבר 1983

הגוף המפרסם: מה"ד-תו"ל

החתיים: תא"ל דוד כץ, עוזר ראש מה"ד לתו"ל

תהליך הפקת הלקחים ממלחמת שלום הגליל החל עוד במהלכה, וכלל סיכומי היחידות, החילות והזרועות, האגפים והמטה הכללי. את התהליך הובילה והנחתה אג"ס-מה"ד, ובסופו היא פרסמה את סיכום הלקחים המטכ"לי מן המלחמה.

התעודה שלפנינו מתמצתת את לקחי צה"ל ממלחמת שלום הגליל. בתהליך הפקת הלקחים עולים לקחים ונושאים רבים המצריכים טיפול ושינוי. האתגר בתהליך זה הוא לעמוד על הלקחים המרכזיים המבטאים גם את האתגרים העתידיים והצפויים במלחמות הבאות.

מסמך זה מכיל שלושה חלקים מרכזיים: החלק הראשון מסביר את תהליך הפקת הלקחים ואת הפערים בו (לדוגמה, הצורך בוועדה מיוחדת לבחינת לקחי השהייה בלבנון, קרי 'הבט"ש'); החלק השני סוקר את בעיותיו המרכזיות של צה"ל במלחמה (12 נושאים שהוגדרו כבעיות); והחלק השלישי והאחרון מציג את הלקחים העיקריים.

תעודה זו היא הבסיס להמשך התהליך שעיקרו יישום הלקחים ומימושם באופן שימנע הישנותם בעתיד. מחלקת תו"ל שבצה"ל מפרסמת תעודה זו אחרי פרסום מסמך הלקחים המלא. מן הכתוב בה בולט כי היא חולקה בעשרים עותקים בלבד. ראוי לבחון למי פורסם המסמך והאם זו הייתה רשימת תפוצה ממצה למסמך חשוב זה.

ה	כ	ש	ל
2383		טל'	
98	-	מב	
תשמ"ד		י"ב בטבת	
83		בדצמבר	18

עותק מס' 98 מתוך 200 עותקים
מסמך זה מכיל 9... עמודים

סודי ביותר

ברקוד צבירה

000008209

לקחים, מסקנות והמלצות ממלחמת "שלום הגליל"

(תמצית)

מסמך - סודי ביותר

מסמך מס' 98 מתוך 200 עותקים

מסמך מס' 98 מתוך 200 עותקים

מסמך מס' 98 מתוך 200 עותקים

מסמך מס' 98 מתוך 200 עותקים

סודי ביותר

כל המוסר תוכנו מסמך זה, כולו, או חלקו, לידועת אנשים שאינם מוסמכים לכך - עובר על חוקי ביטחון - המדינה. כל המוצא מסמך זה נדרש למסורו למחנה הקרובה של שטתה דיראל או המסגרת הנבואית.

סודי ביותר

טבת תשמ"ד

ל	ש	כ	ה
98	-	מב	
98	-	עוהק מס'	
<u>ת ת ו כ ן</u>			
2		כללי	
4		מוקדי בעיות	
7		המלצות עיקריות	
<u>סודי-ביותר</u>			
2/..			

מה"ד - תו"ל
ל ש כ ה
מב - 98
עו"ק מס' 20

לקחים, מסקנות והמלצות ממלחמת "שלום הגליל" - תמצית

כ ל י

1. החומר המוגש הוא תמצית של חוברת סיכום לקחים, מסקנות והמלצות שפרסמנו באוקטובר 83.
2. בתהליך ניתוח אירועי מלחמת "שלום הגליל" הסתיים שלב עיקרי עם סיום סבב הסיכומים החיליים, הזרועיים והאגפיים ברמת המטה הכללי.
3. לימוד ותחקור לקחי מלחמה הם תהליך רצוף ומתמשך. מיצוי הלקחים ויישומם בתהליכי העבודה השונים יארכו זמן רב. תחומים רבים נמצאים בהתפתחות מתמדת, ולכן התהליך הוא דינמי.
חשוב לציין כי מלחמת "שלום הגליל", במידה מסוימת, החישה תהליכים שונים שהחלטות עליהם התקבלו עוד בתקופה שקדמה למלחמה.
4. עם תום סבב כינוסי הלקחים הוטלה על מה"ד-תו"ל המשימה לרכז במסמך אחד את עיקרי הלקחים וההמלצות ליישומם בתחומים השונים. מסמך זה עוסק בראשי הפרקים ובדלה מ"ס" המסמכים שהצטרכו בעקבות המלחמה. אין המסמך מתיימר לכסות את היריעה כולה ואינו בא לסיים תהליך הלימוד והניתוח של המלחמה על השלכותיה השונות - המסמך נועד בראש ובראשונה לאפשר עיון מקיף והשוואתי, להיות עזר בעבודת המחשב והמטה השוטפת.
5. כינוסי הלקחים עסקו בניתוח פעולות צה"ל במלחמת "שלום הגליל" בתחומים החיליים, ובאותם נושאי תורת-לחימה, ארגון ו-אמל"ח שהיו האופייניים למלחמה זו. בשל חילופי המשמרות ברמות הפיקוד השונות נאלצנו לבטל מספר כינוסים ולא הגענו למיצוי סופי של התכנית הבסיסית שהצבנו לפנינו.
יש חשיבות רבה לכך, שהנושאים שלא נידונו עדיין לא יירדו מסדר היום ויזכו לדיון ממצה ומסכם. בראש רשימת הנושאים שלא נבחנו במסגרת הסיכומים ה-צה"ליים:
א. עבודת המטה-הכללי ותפקוד ה-מצפ"ע לקראת המלחמה ובמהלכה.
ב. פעילות חיל-הים במלחמה.
ג. המודיעין ברמה-האסטרטגית (להבדיל מהדיון במודיעין הקרבי, שמוצה הן בכינוס מיוחד והן במסגרת הדיונים בתחומים החיליים).
ד. פעולת מפקדת פיקוד הצפון כמפקדת חזית במלחמה.
6. קיימים כמה אירועי קרב מרכזיים שעדיין לא נבחנו במסגרת כינוסי צה"ל, ותהיה תועלת רבה בבחינתם במתכונת זו, ואלה הם:
א. הקרבות במבואות ביירות: דוחה - סיל - קבר שמעון - שמלן.
ב. הקרבות על פרברי ביירות - ובביירות.
ג. הקרב לתפיסת המאחז על ציר ביירות-דמשק, מעין-זחלאת ועד בחמדון.

סודי-ביותר

3/..

מה"ד - תר"ל
ל ש כ ה
מב - 98
עוהק מס' 20

7. מאז תום אירועי הקרב המרכזיים עוסק צה"ל בהחזקת כל המרחב שנכבש בלבנון ונתקל בבעיות רבות וקשות שנכנסות בז'רגון הצבאי תחת הכותרת הבלתי ממצה - בט"ש. יש מקום למנות ועדה מיוחדת שתבחן היבטים שונים בפעילות זו, כדי לשמר את הניסיון הרב שהצטבר ברמות השונות, להפיק לקחים ולהמליץ המלצות בהיבטים שונים על סוגייה זו ובדגש על:

- א. הערכות בשטח עוין ולחימה בטרור תוך כדי החזקת מרחב עוין לאורך זמן.
- ב. ההתמודדות עם בעיות האוכלוסייה המקומית.
- ג. שגרת ארגון ואימון במציאות ה-בט"ש הנובעת מההיערכות בלבנון.

8. יש צורך בדיון ממצה בהיבטים הכוללים של המלחמה, קביעת יעדיה המדיניים והצבאיים דרך גיבוש מטרות המלחמה - תהליך התפתחות התכנון של המהלכים בטרם המלחמה ותוך כדי הלחימה. מול ממדים אלו יש לבחון את מידת התיאום שבין התכנון לביצוע ואת הערכת ההישגים מול המטרות. אכן, דיון כזה נוגע בתחום רגיש מאוד ובנקודות החיתוך שבין הדרג המדיני לצבאי. אולם אין להתחמק מכך, היות שניתוח נחוץ לגיבוש הראייה הכוללת שכלעדיה הניתוחים אינם נוגעים במשמעויות האסטרטגיות והאופרטיביות והם "טכנו-טקטיים" וארגוניים מעיקרם. ניתוח אסטרטגי ואופרטיבי של המלחמה חייב להיות בבסיס תהליך בחינת הצרכים להמשך הלחימה וההתמודדות עם ארגוני החבלה ועם הסורים.

תכנון המלחמה - מטרותיה והישגיה

9. תפישות היסוד של תכנון מהלכי מלחמת "שלום הגליל" גובשו ונבחנו במשך תקופה ארוכה. התכנית עברה "גלגולים" רבים. לדרג הצבאי הוגדרו מטרות מלחמה. זו הייתה מלחמה יזומה שרק מועד פתיחתה הושפע מעיתוי הפיגוע בשגריר ישראל בלונדון - וזאת בהמשך לסדרת פיגועים שהעמידו את צה"ל על סף ביצוע פעמים אחדות. יש לראות כהישג נכבד את העובדה שהמלחמה התנהלה רק באותה גזרה שבה בחרה מדינת ישראל לפעול באורח צבאי, והאירועים לא "גלשו" אל גזרות אחרות ולא גררו עימות כולל, תוך שהאיזון העדין ביתר החזיתות נשמר וחוזת השלום עם מצרים לא נופץ.

10. יש צורך לבצע עבודת מחקר מעמיקה שתנתח את התפתחות התכנון של המלחמה בהקבלה להתפתחות הגדרת מטרות המלחמה. כאמור, סיכום תהליך ראיית והפקת לקחים ממלחמה לא יכול שלא לעסוק בסוגייה של בחינת התכנית האופרטיבית שבוצעה בהיבטה הרחב. היינו, בחינת השאלה, אם הייתה התכנית האופרטיבית של מבצע "שלום הגליל" - כפי שהתגבשה במהלך דיונים ותכנונים ארוך - מסגרת מתאימה שתבטיח את השגת המטרות המרכזיות, כפי שהוגדרו לדרג הצבאי.

11. הכניסה למלחמה התבצעה בנוהל קרב חפוז; ואף כי התבסס על נוהלי קרב מקדימים ארוכים, חשוב לציין כי במידה רבה היה זה מבצע "מתגלגל" - ולכך הייתה השפעה רבה על מהלכיו. דיונים רבים יוחדו לנושא זה בשלבי התכנון השונים, וראוי כי אספקט זה ייבחן באמת מידה של החכמה שלאחר המעשה.

מח"ד	-	תו"כ
ל	ש	כ
ה	מב	98
ע	ותק	מס'

12. אין מסמך זה מתיימר לדון בנושאים אלו. יש לקיים דיון מטכ"ל בסוגייה זו שיוכן על-ידי מה"ד-היסטוריה בשילוב עם אג"ת-מחלקה לתכנון אסטרטגי ובסיוע מה"ד-תו"ל. במרכז הדיון מומלץ לעסוק בשאלות האלה:
- א. האם התאימה התכנית האופרטיבית של מבצע "אורנים גדול" שהיה בסיס התכנון של המלחמה - להשגת מטרות המלחמה הצבאיות והמדיניות, כפי שגובשו במהלך התקופה מקיץ 81 עד אוגוסט 82.
- ב. כיצד חזתה התכנית האופרטיבית את התפתחות המלחמה ולוח הזמנים להשגת היעדים. האם הותאמו כלל האמצעים המבצעיים, הלוגיסטיים והאנושיים למלחמה כפי שהתפתחה. איזו השפעה הייתה לכך שהמלחמה הייתה מלחמה "מתגלגלת"?
- ג. באיזו מידה השיגו מהלכי המלחמה והתקופה שלאחריה את המטרות המדיניות, ועד כמה ניתן מענה לבעיות הצבאיות שהתעוררו במהלך המלחמה ולאחריה.

מוקדי בעיות

13. עבודת המפקדות ברמות מצפ"ע, פיקוד וגיס מחייבת בחינה יסודית. טרם קוים דיון מסכם וממצא לביתוח טיב התפקוד והליקויים שהתגלו בעבודת שלוש רמות אלו:
- א. ה-מצפ"ע - במלחמת "שלום הגליל" הפכה המפקדה הקדמית של פיקוד הצפון (ארמון) למקום הפעולה האמיתי של ה-מצפ"ע (הכולל כידוע את הדרג המדיני). מרבית מקבלי ההחלטות התקבצו בה, ובה גם התקבלו ההחלטות העיקריות לניהול מהלכי המלחמה. סיטואציה מעין זו עשויה לחזור גם בעתיד.
- מעגלי התיאום הבין-זרועיים בהתבסס על התשתית הקיימת, אינם יכולים להיסגר מה"ארמון". הוא הדין עם הגיבוי של אגפי ה-מטכ"ל למהלכי המלחמה.
- ב. מפקדת הפיקוד - אופן פעולת מפקדת פיקוד הצפון טרם נותח. יש חשיבות להקמת צוות שיבחון היבטים רבים בשיטת שליטת מפקדת הפיקוד, כדי להפיק לקחים ולהעבירם לשאר הפיקודים.
- ג. מפקדת גיס - מפקדת גיס 446 ביצעה בפעם הראשונה ב-צה"ל שליטה בקרב גיסי. אין ספק כי הצורך במפקדות גיסיות הוכח במלחמה - ועתה מתבצעת עבודה למיסוד המפקדה ובהליכה.

14. רצף בלחימה - בתחום ביצוע הלחימה התגלתה נקודת תורפה בסיסית הקשורה בקיום רצף הלחימה. מרבית הלחימה בוצעה בשעות היום ומעט מאוד פעילות בוצעה בלילות. ללא ספק אפשרו פסקי זמן אלו לאויב להתארגן ולבסס מערכי הגנה כך, שהלחימה התארכה מעבר למתוכנן, וכל בוקר היינו צריכים לשלם מחדש דמי "כניסה למשחק". בהקשר לכך יש להדגיש

מח"ל - ת"ל
ל ש כ ה
מב - 98
עותק מס' 99

אספקט נוסף והוא, שהמלחמה התנהלה בשלביה האחרונים גם בפעולות הלחימה ביום בטאקטיקת "כרסום" ו"זחילה" והיה בה משום אובדן התנופה הטאקטית. מרכז הכובד בפעילות הטאקטית הועתק מתחום התמרון והתנועה לתחום עדיפות האש והניסיון להבטיח "השמדת כל המטרות" בטרם ייצאו הכוחות להסתערות. הייתה כאן השפעה שלילית של הרגישות המוצדקת לנפגעים על תנופת הלחימה; דבר שאולי, באופן פרדוקסלי, תאריך את משך החיכוך שייתכן שגרם לתוספת נפגעים.

15. לוחמת לילה – במלחמת "שלום הגליל" כמעט שלא נלחמו בלילה, אף שהכושר הטכנולוגי ורמת האימונים בלילה אפשרו לחימה כזו. לא ניתן לשמור על רצף לחימה ללא המשכה בלילה. הסיבות שמנעו לחימה בלילה נבעו בעיקר מאי השארת עתודות וכוחות טריים (שעסקו במשך היום בנזהל קרב, ובליילה נלחמו) ומקיום נוהל וניהול קרב לקויים. יש לבחון כיצד לקיים רצף לחימה בלילה על-ידי תכנון כוחות ומשימות; ביצוע נוהלי קרב מקדימים במקביל לניהול הקרב ובמקביל לפעולות קרב אחרות; בהכנסת כוחות בדירוג ובמיצוי יעיל יותר של יחידות מיוחדות וכוחות חי"ר בפעולות בעומק האויב ועל יעדי איכות. ניתן לקבוע שבעיית קרב הלילה במלחמת "שלום הגליל" הייתה בתחום ההחלטה ולא בתחום הביצוע.

16. גודל ה-סד"כ ומבנהו
גודל ה-סד"כ, שהושקע במלחמת "שלום הגליל" בגזרה אחת מתוך חזית הצפון, מעורר מחשבות רבות בהקשר לגודל סד"כ צה"ל וארגונו במסגרות האופרטיביות. אין ספק שבהיות צה"ל משוחרר מהצורך להשקיע כוחות בגזרות אחרות, ניתן והיה צריך ב"שלום הגליל" לרכז סד"כ גדול וליצור עדיפות כוחות מוחצת להכרעה. עם זאת נשאלת השאלה, האם כמות המסגרות האוגדתיות הנוכחית מקנה גמישות מספקת לפיתרון בעיות צפויות בראייה כוללת – במקרה שנאלץ בו לנהל מלחמה בכמה חזיתות. בנוסף לכך, קיימות דעות כי האוגדות במבנה הנוכחי מסורבלות, הן בגודל המרכיב הקרבי, והן בתחום ה"זנב" הלוגיסטי. בסיכום, כל האוגדות שהופעלו במלחמה לא פעלו במבנה הארגוני הקבוע, אלא עברו ציורות מחדש. בשל צורך מבצעי הוקמו מפקדות מאולתרות אר-הוק ברמה האוגדתית. מציאות זו מצדיקה בחינה מחודשת של מבנה וארגון ה-סד"כ מבחינת כמות הגופים ברמה האוגדתית וכמות האוגדות ב-סד"כ.

17. הקרב המשולב הבין-זרועי – במלחמה נוכחנו, כי אנו עדיין רחוקים ממיצוי נכון של מרכיבי הכוח בקרב המשולב הבין-זרועי. אסור שההצלחה המרשימה של חיל-האוויר בהשמדת מערך ה-נ"מ הסורי וביצירת העליונות האווירית המוחלטת תוך הפלת כ-100 מטוסי אויב – תסיח דעתנו מדיון נוקב במידת ההשפעה הישירה שהייתה לכוח האווירי בהכרעת הלחימה היבשתית. משהושגה העליונות האווירית, היה צריך וניתן להשיג השמדה מאסיבית של האויב במקדי הלחימה היבשתית מן האוויר.

ל ש כ ה
מב - 98
עוֹתָק מִס' 20

אין דברים אלו מכוונים כביקורת על זרוע-האוויר, אלא על האופן שבו סגור כיום מעגל התיאום של הקרב המשולב - יבשה-אוויר. בהקשר לכך חייבים להזכיר גם את אופן מיצוי פוטנציאל מסוקי התקיפה שהייתה זו להם "הופעת הבכורה" בקרב ה-צה"ל. גם בתחום השילוב הבין-זרועי - "ים-יבשה" ובמיוחד בנושא הנחיתה הושג הישג רב. עם זאת קיימים תחומים רבים בתחום הקרב המשולב ים-אוויר-יבשה שמחייבים קידום.

18. היפגעות כוחותינו על-ידי כוחותינו - במלחמה זו היו מקרים רבים, שכוחותינו נפגעו מכוחותינו - הן על-ידי פגיעת חיל-האוויר בכוחות היבשה, והן על-ידי פגיעת כוחות יבשה בעצמם. סוגייה זו היא כבדה ובעלת משמעות פסיכולוגית. בעיה זו היא בעיקרה בעיה טכנית, ויש למצוא לה פיתרון בתחום ה-אמל"ח.

19. "מעגל המודיעין" - אחת מנקודות התורפה הבולטות ביותר במלחמה היא בתחום "מעגל המודיעין". זוהי סוגייה מסובכת ורבת היבטים, ולא ניתן לפתור אותה באמירה כללית או ב"פיתרון קסם", בתחום פיתוח אמל"ח או שינוי ארגוני. הבעיה העיקרית היא, שבאופן כללי מצוי ב"מרחב הצבאי" מידע עצום שאינו זמין באותן נקודות שבהן הוא חיוני לביצוע הלחימה. די אם נזכיר את בעיית הזרמת הפענוח של גיחות הצילום לכוחות הקדומים או את נושא מיצוי ה-מזל"ט. אין ספק שסוגייה זו כרוכה ושזורה בבעיית התקשורת, הפיקוד, השליטה והבקרה ברמות השונות.

20. אמל"ח - במלחמת "שלום הגליל" היו בידי כוחות היבשה (למעט חי"ק) כ-94 פריטי אמל"ח חדשים. כמויות וסוגי ה-אמל"ח החדשים מעידים על קידום טכנולוגי ניכר ביותר של כוחות היבשה בתקופה שבין מלחמת "יום הכיפורים" למלחמת "שלום הגליל". בהרבה מקרים העניק קידום זה מקדמה טכנולוגית בולטת לכוחות היבשה של צה"ל על האויב. למרות זאת חסר לכוחות היבשה יתרון מובהק בתחום ה-אמל"ח, שבאמצעותו ניתן להכריע קרבות, תוך התבססות על פער איכותי במערכות נשק לעומת אלו שבידי האויב.

21. כוחות מיוחדים - ב-צה"ל יש פוטנציאל הגלום ביחידות איכות מיוחדות, שיכול לקיים תנופת לחימה תוך כדי הוצאת האויב משיווי משקל בקו המגע ובעומק על-ידי פשיטות. במלחמה זו כמו בקודמותיה לא בוצעו פעולות שכאלה, למרות קיומם של יחידות האיכות וה-אמל"ח המתאים.

מב - 98
עותק מס' 98

22. מערכות פיקוד, שליטה ובקרה – נושא פיתוח מערכות לשליטה, לבקרה ולתיאום בקרב היבשה ובקרב הבין-זרועי נדון פעמים רבות. מלחמת "שלום הגליל" תפסה אותנו בהיבט זה "בין השמשות" – פרויקטים אחדים התנהלו ונוסו, אך עד היום לא גובשה תפישה שלמה לפיתוח מערכת אינטגרטיבית מודרנית שתענה על צרכים רבים.

23. תחזוקה – רוויית הכוחות במלחמת "שלום הגליל" בגזרה צרה ובקשיי צירים – יצרה בעיות קשות בתחום הלוגיסטיקה.

24. דוברות – במלחמת "שלום הגליל" התגלתה במלוא חריפותה בעיית ההסברה של צה"ל ושל מדינת ישראל.

המלצות עיקריות

25. בסיכום הביניים מספר 1 (מאוגוסט 82) הודגשו מסקנות והמלצות מידיות, שעלו משלבי הניתוח הראשוניים.

26. בסיכום מסקנות מאוקטובר 83 קיימת התייחסות מפורטת בנושאים רבים. להלן פירוט מתומצת של מספר המלצות עיקריות:

א. מטכ"ל, פיקוד וגיס – יש לתרגלם באופן דחוף ולבצע באופן שוטף משחקי מלחמה לבחינת התכנונים האופרטיביים.

ב. מבנה וארגון סד"כ האוגדות – מודגש פעם נוספת, כי יש לבצע בחינה מזורזת למבנה הארגוני של האוגדה כעוצבת היסוד, הן מבחינת מרכיבי הכוח והן מבחינת גודל יחידות המשנה. בהקשר זה מבוצעת עבודה מסכמת למבנה מפקדת האוגדה ולשיטת תפעולה. כן הצענו לבחון מחדש את ארגון ה-אוגמ"רים. בחינה נוספת צריכה להיעשות בתחום מיצוי פוטנציאל מערכות הנשק העיקריות בדגש על טנקים. קיימות מספר דעות על הצורך לארגן באופן שונה את יחידות הטנקים, תוך הגדלת כמות הקצינים ואפשרות לשינוי במבנה הפלוגות והגדודים. מומלץ כי קשנ"ר עם מה"ד-תו"ל ירכזו את ההצעות השונות ויביאון לדיון מרכזי.

ג. איזון תכנית האימונים ה-צה"לית – תכנית אימוני יחידות הצבא משועבדת מאז המלחמה לתכנית התעסוקה המבצעית. יש צורך לבחון שינוי במודל אימוני ה-סד"כ בדגש על אימון המילואים. בתחום זה, אלה עיקר ההמלצות:

- 1) לשים דגש על אימוני מפקדות חטיבה ואוגדה – ולבצעם במסגרת ה-מרא"ם ב-באלי"ש.
- 2) להעביר את מרכז הכובד באימון המילואים ב-באלי"ש לתרגילי מסגרות גדולות.
- 3) לבחון מחדש את היחס בין תרגילים שברמת המסגרות מגדוד ומעלה לתרגילים דו-צדדיים.
- 4) למסד אימונים תוך כדי תעסוקה מבצעית.
- 5) למסד שיטות אימון לשמירת מיומנות בהפעלת מערכות הנשק, תוך התבססות על מרכזי אימון מרחביים והכנסת אמצעי אימון חדשניים.

- ד. שימת דגש על השילוב הבין-חילי והבין-זרועי באימונים. בכל התרגילים מרמת פלוגה ומעלה חייב לבוא לידי ביטוי ההיבט הבין-חילי. בכל התרגילים מרמת חטיבה ומעלה חייב לבוא לידי ביטוי ההיבט הבין-זרועי (אוויר יבשה). נושא זה כבר זכה לטיפול נמרץ בתכנית התרגילים שבוצעו מאז המלחמה.
- ה. עדכון ה-תו"ל - ככלל ניתן לקבוע, שתורת הלחימה שנלמדה ותורגלה ב-צה"ל בשנים האחרונות אכן הוכיחה את עצמה ואיננה דורשת שינויים רדיקליים, אלא היא מחייבת המשך הטמעה באמצעות אימון ותרגול של ה-תו"ל הקיים. אולם יש צורך לחדד ולשפר מספר נקודות ב-תו"ל.
- מאמץ מחלקות התורה ו-מה"ד-תו"ל מתמקדים בשנת העבודה הקרובה בעדכון ה-תו"ל, בתחומים האלה:
- 1) לחימה בשטח הררי.
 - 2) לחימה בשטח בנוי.
 - 3) לחימה בקומנדו.
 - 4) לחימה משולבת נגד כוחות יבשה משולבים של האויב.
 - 5) קיום רצף לחימה - ושימת דגש על קרב הלילה.
 - 6) המודיעין הקרבי.
- ו. בחינת תפיסות אופרטיביות וטכניקות קרביות - יש לבחון מחדש לאור לקחי המלחמה את התפיסות האופרטיביות והטכניקות הקרביות הנגזרות מהן, בדגש על המתארים המחייבים קרב הבקעה.
- ז. כוחות מיוחדים - יש להקים מפקדה ייעודית ועצמאית לכוחות מיוחדים, שברגיעה תעסוק בתכנון מבצעים ובהכשרת ה-סד"כ, ובזמן לחימה - תתמקד בתחום זה בלבד. היוצע לבסס את המפקדה הזאת על מפקדת קחצ"ר, תוך שהופרדה ממפקדת אוגדה 96.
- ח. מיסוד עבודת המפקדות ברמות השונות - יש חשיבות להחשת תהליך הדיון בכל הנוגע לתפעול המפקדות ביבשה, ברמות אוגדה, בגיס, בפיקוד וב-מטכ"ל. ובד-בבד עם הפעלת ה-מרא"ם לסכם את נוהלי עבודת המטות בניהול קרב.
- ט. פיתוח מערכות שו"ב - הנושא מחייב קבלת עדיפות גבוהה בתכניות הפיתוח, תוך בחינת איומי ה-ל"א ו"התפוצצות האוכלוסין" של צרכני שירותי התקשורת במערכת הצבאית. הוקמה מנהלת פרויקט לקידום נושא ה-שו"ב ליבשה ולתיאום הבין-זרועי.
- י. מסוקי נ"ט - הנושא חייב לקבל תנופה, תוך ניסיון למצוא דרך להצטיידות מאסיבית במסוקי נ"ט על סוגיהם השונים.
- יא. אמל"ח כנגד חי"ר - מכל נושאי ה-אמל"ח, שנבחנו בעבודה נפרדת, יש צורך לתת דגש באמצעי לחימה לפגיעה ב-חי"ר האויב, הן בביצורים והן בשטחים חשופים. בעיית עקירת חי"ר או קומנדו משטחים חיוניים - עלולה להיות מן הבעיות הקשות שניתקל בהן במלחמה הבאה.
- יב. תחזוקה - על רקע המלחמה ובהמשך למחשבות שהיו קיימות ערב המלחמה בולט הצורך לעסוק ביסודיות בארגון מחדש של מערך תחזוקת השדה בראייה מרחבית.
- יג. דוברות - יש להקים בזמן רגיעה גוף, שיכלול את כל הגורמים ההסברתיים במדינה (צה"ל, משרד החוץ, לשכת ראש הממשלה ועוד), שיבנו את מערכת ההסברה הפנימית והחיצונית ויפעילו אותו כאגרוף הסברתי מרוכז.

98	מב
עו"ת	עו"תק מס'
סיכום 27. סיכום המסקנות המפורט (אוקטובר 83) הוגש כמצע לדיוני מטכ"ל, ותכליתם - סיכום תהליך הפקת הלקחים ואישור ההמלצות. ד"ר נחמיה אלון ע"ד משה ל-תו"ל סודי ביותר	